УДК 796.011 : 34

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Світлана МАЛЬОНА

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Анотація. У статті проведено аналіз сучасного законодавства в галузі освіти та його відображення в системі правової освіти майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту. Сформульовано й розглянуто систему правової освіти майбутніх фахівців фізичного виховання, визначено її протиріччя та сформульовано проблему удосконалення правової підготовки з урахуванням видів спорту.

Ключові слова: правова підготовка, фахівець фізичного виховання.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. На основі, що на шляху до формування системи сучасної професійної освіти, відповідно до європейських стандартів, виникають певні труднощі, пов'язані з невідповідністю законодавства України законодавству європейських держав, поступова його перебудова щодо усунення прогалин та протиріч потребує глибокого аналізу й розуміння нормативних актів у галузі освіти на всіх рівнях. У зв'язку з цим, виникають додаткові вимоги щодо правової підготовки майбутніх педагогів. Чітке розуміння законодавства кожним фахівцем сприятиме швидшому та ефективнішому переходу до європейської освіти. Крім того, керівники всіх структурних підрозділів навчальних закладів, як і закладів освіти взагалі, постійно повинні приймати рішення, які так чи інакше потребують правового аналізу. Тому галузева правова підготовка, досконале знання нормативних актів, якими треба керуватися під час професійної діяльності, і вміння розуміти вимоги цих нормативних актів, повинні бути на досить високому рівні. І це тільки поверхневі завдання, на вирішення яких повинна бути спрямована правова підготовка майбутніх педагогів і в тому числі майбутніх фахівців фізичного виховання. На жаль, сучасна система правової підготовки не вирішує в цілому ці завдання [1, 6, 7].

Таким чином, виникає протиріччя між системою професійної підготовки майбутніх педагогів, а точніше того компонента, що стосується сучасної правової підготовки. Це зумовлює проблему вдосконалення сучасної правової підготовки майбутніх педагогів шляхом дослідження наявної системи та трансформації її в таку, що задовольнить потреби суспільства у кваліфікованих викладачах системи професійної освіти.

Однією з основних умов успішного функціонування сфери фізичного виховання і спорту в ринковій економіці є наявність у керівників і фахівців глибоких знань у сфері права й уміння використовувати ці знання у своїй роботі. Правові знання забезпечать можливість тренерам, спортсменам, спортивним менеджерам та іншим фахівцям більш професійно, враховуючи не лише інтуїцію, а й знання законів та норм права, будувати свою професійну діяльність, знаходити правильні рішення з організаційно-управлінських, економічних чи інформаційно-комунікативних питань [5, 8].

Формування необхідного рівня правових знань і навичок є одним із важливих завдань професійної підготовки фахівців у вищій школі [6, 7]. Однак, на жаль, як сама практика діяльності у сфері фізичного виховання і спорту, так і результати багатьох досліджень показують, що сучасний процес професійної підготовки фахівців у даній сфері далеко не повною мірою враховує вимоги сьогодення. Структура й зміст правових дисциплін для студентів, характер переданих їм правових знань, формованих професійно-правових умінь не достатньо відповідають соціальному й професійному замовленню. Це визначається динамічними змінами сфери фізичного виховання і спорту. Очевидно, що сьогодні якість професійної освіти, у тому числі і в його правовій складові, не може визначатися колишніми знаннями, навичками, уміннями, оскільки відбулися серйозні трансформації в суспільстві вцілому, так і у сфері фізичного виховання і спорту.

Мета дослідження – вдосконалення правової підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання.

© Мальона С., 2013

Завдання дослідження – обґрунтувати зміст правової підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання з урахуванням особливостей окремих видів спорту.

Методи дослідження: аналіз і узагальнення здобутих теоретичних джерел, електронних ресурсів з проблеми дослідження,.

Результати дослідження та їх обговорення. Реалії сьогодення висувають нові вимоги до якостей професіонала, тренера, спортивного менеджера. Серед них – усвідомлення прав і волі людини як головних цінностей, знання правових норм і принципів, переконаність у соціальній корисності правових приписів, готовність до професійної діяльності, правова і інформаційна культура тощо.

Варто враховувати, що за останнє десятиліття український спорт значно змінився: іншими стали соціальні, економічні умови в країні. Для спортсменів і тренерів відкрилися міжнародні ринки праці, помітно виросли вартісні показники контрактів провідних спортсменів. Усі ці зміни відбуваються досить динамічно, значною мірою випереджаючи процеси формування законодавчої бази професійного спорту і відповідно обсяг і якість знань отриманих фахівцем у сфері фізичного виховання і спорту. Така неузгодженість неминуче призводить до правового вакууму, а також конфліктів між сторонами правових відносин у професійному спорті. У такій ситуації, студенти ВНЗ, де готують фахівців з напряму «фізичне виховання», виглядають абсолютно не підготовленими до реалій правової сфери, у якій їм доводиться здійснювати свою професійну діяльність, керуючись отриманими правовими знаннями.

Суспільству нового тисячоліття потрібен фахівець, що володіє правовими знаннями з різних галузей українського права, що вміє використовувати їх на практиці, користуватися своїми правами.

Однією з важливих соціально-освітніх проблем у сфері фізичного виховання і спорту є необхідність досягнення адекватності між: новими соціальними обставинами підготовки фахівців новим "соціальним замовленням" на професійні кадри в цій сфері; тими вимогами, які ставляться до випускника вищого навчального закладу і системою організації діяльності з професійної підготовки кадрів для сфери фізичного виховання і спорту.

Недостатня законодавча регламентація, правовий вакуум заповнюється внутрішніми корпоративними нормами і виходить, що, з одного боку до студентів доводять чіткі норми закону, а з другого – основний масив діяльності в спорті регулюється корпоративними документами. Їх вивчення не передбачено у програмі навчальної дисципліни "Правові основи фізичної культури і спорту" для студентів факультету фізичного виховання і спорту ДВНЗ ПНУ імені В. Стефаника. У кожного виду спорту ці корпоративні документи різні, найчастіше суперечні не тільки один одному, але і якоюсь мірою законодавству.

У зв'язку з істотними відмінностями в змісті внутрішніх нормативних документів федерацій з різних видів спорту, необхідна побудова правової підготовки студентів з урахуванням названих розходжень.

Оскільки студентів напряму «фізичне виховання» ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника" готують переважно для практичної діяльності, то їх необхідно вчити праву в практичному розрізі, специфіці діяльності, пов'язаної з юридичними проблемами. Важливими є також питання з якими стикаються, зокрема, державні та іноземні суб'єкти спортивного бізнесу, як раціонально та юридично правильно здійснювати спортивну комерційну діяльність чи спортивну професійну діяльність.

Нормативні документи спортивних організацій різних видів спорту переважно відрізняються один від одного, а саме: порядком проведення змагань з конкретного виду спорту (допуск команд до участі у змаганнях, склад учасників, фінансові умови участі у змаганнях, обов'язки клубів чи команд, використання реклами й рекламної продукції, порядок телевізійних трансляцій та вимог до телевізійного знімання, накладення санкцій, порядок розгляду протестів, дисциплінарні покарання та багато інших питань), і відповідно фахівцеві потрібні глибокі знання нормативних документів конкретного виду спорту.

Упущенням у викладанні навчальної дисципліни "Правові основи фізичної культури й спорту" для студентів факультету фізичного виховання і спорту ДВНЗ "Прикарпатський на-

ціональний університет імені Василя Стефаника" є відсутність розділу, що розглядає порядок прийняття й дії внутрішніх нормативних документів спортивних об'єднань, зокрема, федерацій, асоціацій тощо. У зв'язку з цим, ми розробили та рекомендували програму спецкурсу "Нормативно-правове регулювання в ігрових видах спорту", яка покликана заповнити наявний пробіл і донести до студентів, що навчаються за напрямом "Фізичне виховання", ті знання, без яких їх подальша практична діяльність у згаданій сфері буде неможлива.

Цей спецкурс вивчають студенти IV курсу зазначеного факультету, денної форми навчання, групи СПВ "Спортивні ігри» освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр”, напряму підготовки 6.010201 "Фізичне виховання" обсягом 54 аудиторні години.

Метою вивчення даного спецкурсу є оволодіння майбутніми фахівцями основами правових знань у професійній діяльності й уміннями використовувати їх у своїй повсякденній практичній роботі у сфері фізичного виховання і спорту. У результаті вивченні дисципліни студенти повинні опанувати знаннями основних положень нормативно-правових актів, що регулюють діяльність суб'єктів правовідносин різних видів спорту. Для навчання вмінь практичної діяльності в розглянутій дисципліні задіяні різноманітні педагогічні методи.

Головне завдання педагогів, що навчають студентів цієї дисципліни – навчити мислити спортивними, в конкретних видах спорту, категоріями й діяти з урахуванням отриманих знань, навичок і вмінь при реалізації положень відповідного законодавства в рамках юридичної спеціальності. У студентів повинні сформуватися навички аналізувати законодавчі й інші нормативно-правові акти, що регулюють правовідносини, які виникають у певному виді спорту, а також уміння приймати рішення й робити професійні дії на основі вимог законодавства й нормативно-правових актів.

У результаті вивчення спецкурсу "Нормативно-правове регулювання в ігрових видах спорту" фахівці повинні:

- ознайомитися із законодавчими й іншими нормативно-правовими актами, які належать до регулювання правовідносин, що виникають у різних видах спорту;
- оволодіти практичними навиками аналізу законодавчих та інших нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини різних видів спорту;
- отримати практичні навики із застосування положень нормативно-правових актів, які регулюють діяльність суб'єктів правовідносин у різних видах спорту.

Формуючи зміст спецкурсу, ми врахували специфіку роботи майбутнього фахівця фізичного виховання щодо правового забезпечення його професійної діяльності, яка потребує володіння широким колом знань, умінь і навичок.

Програма спецкурсу “Нормативно-правове регулювання в ігрових видах спорту” представлена одним модулем, до складу якого належать теми: «Правові та соціальні норми в спорті» (2 год); «Регламентаційні функції міжнародних спортивних організацій» (2 год); «Правові основи діяльності національних спортивних організацій» (2 год); «Правові основи взаємодії спортивних федерацій та інших суб'єктів спортивного руху» (2 год); «Нормативна й регламентована діяльність у футболі» (2 год); «Нормативна й регламентована діяльність у баскетболі» (2 год); «Нормативна й регламентована діяльність у волейболі» (2 год).

Успішно вирішувати спортивні завдання на практиці майбутні фахівці фізичного виховання, аспіранти й наукові співробітники, керівники різних спортивних організацій країни, тренери й спортсмени, працівники органів державної влади зможуть лише тоді, коли глибокі знання зі сфери правознавства, спортивного права органічно з'єднані у них в одне нерозривне ціле зі знаннями сфери фізичного виховання і спорту.

На наш погляд, упровадження розробленої програми спецкурсу для правової освіти майбутніх фахівців з фізичного виховання дозволить розширити кругозір та підвищити рівень знань у сфері регулювання правових відносин у різних видах спорту. Це поліпшить якість професійної підготовки та сприятиме кращому адаптуванню їх в умовах праці.

Висновок. Процес правової підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання не достатньо відповідає сучасним вимогам.

Обґрунтовано зміст навчального спецкурсу із урахуванням особливостей спеціальності й спеціалізації студентів; тих видів спорту, з якими пов'язана майбутня професійна діяльність, а також специфіку знань і навичок, які необхідні фахівцеві, що займає певну посаду (тренер, спортсмен, менеджер тощо).

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці й впровадженні правового забезпечення різних аспектів професійної діяльності спортсмена, контроль за використанням допінгу в спорті, створення безпечних умов проведення спортивних заходів.

Список літератури

1. *Блинов В. М.* Проблемы подготовки физкультурных кадров в новых социально-экономических условиях реорганизации общества / В. М. Блинов // Теория и практика физической культуры. – 2000. – № 5. – С. 11.

2. *Бордюгова А. Ю.* Правові аспекти професійної діяльності спортсмена / А. Ю. Бордюгова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за заг. ред. С. С. Єрмакова. – Х., 2004. – № 5. – С. 9–14.

3. *Зайчук В.* Нормативно-правове забезпечення освіти в Україні / В. Зайчук // Вища школа. – 2002. – № 2/3. – С. 3-18.

4. Збірник основних нормативних актів про вищу освіту, наукову діяльність, підготовку та атестацію наукових кадрів: станом на 01.02.03 / М. І. Панов [та ін.]; Національна юридична академія Укр. ім. Я. Мудрого. – Х. : Гриф, 2003. – 335 с.

5. Нормативно-правове та організаційно-управлінське забезпечення розвитку фізичної культури і спорту в Україні / В. П. Корж, М. В. Дубчак [та ін.] // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту : зб. наук. пр. – К., 2006. – № 10. – С. 4–12.

6. *Мальона С. Б.* Підготовка майбутніх фахівців фізичної культури до правового забезпечення професійної діяльності : автореф. дис. … канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 / Мальона С. Б. – Л., 2009. – 20 с.

7. *Мальона С.* Рівень готовності випускників факультетів фізичного виховання вищих навчальних закладів до правового забезпечення їх професійної діяльності / Світлана Мальона // Вісник Прикарпатського університету. Серія : Фізична культура. – Івано-Франківськ, 2008. – Вип. 8. – С. 79-83.

8. *Наумчук В. І.* Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор : дис. … канд. пед. наук : 13.00.04 / В. І. Наумчук. – Т., 2002. – 232 с.

ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ

Светлана МАЛЁНА

Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника

Аннотация. В статье проведен анализ современного законодательства в области образования и его отражение в системе правового образования будущих специалистов физического воспитания. Сформулирована и рассмотрена система правового образования будущих специалистов физического воспитания, определены ее противоречия и сформулирована проблема совершенствования правовой подготовки с учетом видов спорта.

Ключевые слова: правовая подготовка, специалист физического воспитания.

LEGAL TRAINING FEATURES OF FUTURE SPECIALISTS OF PHYSICAL EDUCATION

Svetlana MALONA

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Absrtact. This article provided an analysis of modern legislation in the field of education and its reflection in the legal education system of future physical education and sport specialists. The system of legal education of future physical education specialists, was formulated and examined its contradictions were determined and the problem legal training improvement including sports was formulated.

Key words: legal training, specialist of physical education.